

GHB- Ett nytt inslag i ungdomens drogapotek

Av

Thomas Lundqvist, Leg. Psykolog & Docent i psykologi
Rådgivningsbyrån i narkotikafrågor (Drug addiction Treatment Centre),
Kioskgatan 17, S-221 85 Lund, Sweden. (031215)
Tel 046-178930, Fax 046-176092
e-mail: thomas.lundqvist@med.lu.se

GHB, eller gamma-hydroxybutyrat är en naturlig metabolit och precursor till GABA (gamma-aminobutyrat). Den antas vara en signalsubstans, med en närande funktion, som finns naturligt i varje cell i kroppen. I hjärnan finns den i störst mängd i hypotalamus (autonoma och endokrina funktioner) och i basala ganglierna (motoriska funktioner).

GHB syntetiserades för ca 30 år sedan, som vanligt av misstag i sökandet efter något annat. Preparatet har tidigare använts som medicin (bl. a som ett generellt bedövningsmedel) i olika sammanhang mest som lugnande medel.

Det fanns tillgängligt över disk på apotek i USA innan 1990, då det drogs in p g a hög missbruksrisk. Utanför den medicinska användningen användes GHB företrädesvis av idrottsmän och kroppsbyggare eftersom den antas ge en ökning i tillväxthormoner. Det finns rapporter om att GHB kan ge 16 gånger högre nivå på tillväxthormoner. Tyvärr så följs denna ökning även av en ökning av prolactin-nivån, vilket innebär att den ökade nivån inte kan utnyttjas. Följaktligen har GHB inte fått det genomslaget som hjälpmedel bland kroppsbyggare som man kunde förvänta sig, utan mer som en rekreationsdrog eftersom den till skillnad från alkohol inte försämrar de idrottsliga prestationerna.

Den uppmärksamhet som GHB fick 1999, där preparatet bl.a. kopplas till tre dödsfall, har medfört att regeringen beslutade att narkotikaklassa preparaten den förste februari 2000 (2000-02-01). Det innebär att det är förbjudet att tillverka, inneha och att använda GHB. GHB är framförallt populär som rekreationsdrog hos experimenterande tonåringar, som genom sitt missbruksbeteende är speciellt sårbara för de negativa konsekvenser som uppstår när man blandar GHB med alkohol och lugnande tabletter.

GHB är en genomskinlig vätska, som normalt smakar lite salt, ungefär som tårar. I Sverige köper man GHB korkvis, dvs. korken på en Coca Cola PET flaska. En dos kostar cirka 12-15 kr på missbrukar marknaden och varar i ca 4 timmar. Om det finns någon annan lukt eller smak är det ett tecken på en misslyckad framställning.

Det bör betonas att den korrekta kemiska strukturen sällan uppnås när man köper preparatet hos en privatperson som har ett s.k. försäljningsställe.

GHB tillverkas i regel av mindre ansvarskännande och kemiskt okunniga individer, vilket innebär att renheten blir klart eftersatt och produktkontrollen obefintlig. Eftersom det behövs ren etanol (alkohol) för att framställa preparatet, så uppstår redan vid denna del av proceduren en lägre renhetsgrad, då ren etanol är svår att framställa utan avancerad teknisk utrustning. Det kan också innebära att det i den amatöristiska framställningen finns kemiska komponenter som reagerar negativt när det kommer in i människans kemiska system.

Eftersom GHB i sig inte är ett attraktivt påtändningspreparat i missbrukarkretsar så kommer det i första hand bli populärt bland tonåringar som är nyfikna på upplevelser. De första stapplande stegen i drogvärlden görs i regel med alkohol i kroppen. GHB kombinerat med alkohol innebär att obehagliga reaktioner uppstår, framförallt med kräkningar och medvetlöshet. Det kan också medföra krampanfall och medvetlöshet.

I missbrukarkretsar kommer man med stor sannolikhet använda preparatet i två situationer. Främst som en förstärkare till befintliga preparat, men även i avgiftningssyfte. I det senare fallet är det viktigt att man inte kombinerar det med något annat preparat, som t ex alkohol eller bensodiazepiner. Det finns rapporter att GHB förhindrar negativa symtom vid alkohol avgiftningen, och att det lindrar heroinabstinensen.

Effekten

Påverkan sker på att GHB tycks bromsa utsöndringen men inte lagringen av signalsubstansen dopamin. Detta medför en hel rad positiva effekter för individen, eftersom dopamin gör så att hjärnans processer aktiveras, medan frånvaron gör så att GABA systemet hindrar saker från att hända. Då rubbas jämvikten i det neuropsykologiska nätverket och vissa områden blir aktivare. Effekten upplevs av individen som att få ett rikare inre liv, men utåt som en inaktivitet. Omdömet försämras och den påverkade blir mindre känslomässigt hämmad. Effekten kan jämföras med en mild alkoholberusning, men utan de eftereffekter som alkoholen har.

Det kan även antas att det är själva ökningen av dopaminfrisättningen (efter 2-4 timmar) som gör att detta preparat är intressant för en del individer. De, som efter avslappningen eller en natts sömn på GHB, erfar en aktivitets höjning.

GHB framkallar en känsla av lycka, avslappning och sensualitet tillsammans med en sänkning av ångest och känslomässig hämning. Preparatet förhöjer också den erogena taktila känsligheten vid den sexuella förspelsakten, förbättrar penisens erektionsstabilitet, samt förhöjer intensiteten i orgasmen. Självklart har GHB blivit en populär rekreations drog.

Preparatet har även använts som en hjälp till insomning. GHB stör inte som andra sömnmedel de olika faserna i sömncykeln. Dessutom kan man anta att mindre nogräknade män tror sig lättare kunna förföra kvinnor om de håller GHB i deras drink på barer och dylika lokaler. Därför bör man inte acceptera drinkar av främlingar eller dricka ur glas vars innehåll man inte känner.

Rapporter från användare säger att den förstärker den sänkta delen av berusningen hos cannabispreparaten, dvs. aktiviteten i det motoriska systemet sänks, man blir kroppsligt utslagen. Ibland sägs det att det är en tråkig drog som inte ger någon större kick, hur mycket man än tar. Det är ingen drog man går ut och festar på, som t ex vid alkohol.

Gränsen mellan överdos och påverkan är svår att avgöra GHB har låg toxicitet (giftighet). Effekten beror på kroppsvikt, interaktionen med andra droger och individens egen känslighet. Många tycker inte om den alkoholliknande berusningskänslan och mår illa.

Varning!!! GHB kan påverka din andningsförmåga negativt, samt i kombination med alkohol framkalla medvetlöshet och kräkningar, vilket vid olyckliga tillfällen framkallar en

kvävningssdöd. Det har rapporterats dödsfall i samband med GHB-intag. Inte heller bör man kombinera den med andra CNS-depressiva preparat (lugnande medicin), eftersom effekten blir förstärkt och en cirkulationskollaps kan uppstå.

Inom den smala korridor av påverkans effekt, som GHB har, ger **en liten dos** en känsla av avslappning, lycka och dåsigheit. En **lite högre dos** ger ett snabbt insomnande. Däremot finns det en gräns där det inte längre ger en linjärt större positiv effekt. Emellertid så släpper dopaminbromsen efter ca 3-4 timmar, vilket innebär att hjärnan får en högre dos dopamin och individen vaknar. Sannolikt sker detta i en högre grad när man har intagit en större dos GHB.

GHB börjar verka efter ca 10-20 minuter och effekten stegras under de därpå följande 15-30 minuterna. En platå består under ca 45 min - 1 1/2 timme, och därefter planar effekten ut under 2-4 timmar.

Vid **låg dos** ger GHB samma effekt som vid 1-3 alkoholhaltiga drinkar. Självklart bör man inte framföra motorfordon i detta tillstånd, då omdömet och den psykomotoriska (försämrade koppling mellan tanke och handling) förmågan är sänkta, dvs. ökad olycksfallsrisk.

Vid en **något högre dos** ökar avslappningseffekten och men även den fysiska obalansen. Vissa personer anger en ökad tillfredsställelse för musik, dans, och socialt umgänge. Några rapporterar om sluddrigt tal, benägenhet att vara tramsig och osammanhängande. Andra beskriver symptom som yrsel och illamående, ökad taktill känslighet vid sexuellt förspel, ökad erektionskapacitet och förhöjd orgasmkänsla. Kvinnor rapporterar svårigheter att nå orgasm.

Vid det som kan betecknas **hög dos** uppstår en obalans som gör att de flesta personer mår illa. Endast ett fåtal personer kan dra fördel av denna höga dos. Gränsen mellan välbefinnande och illamående med kräkningar är dessutom hårfin, så absolut försiktighet uppmanas.

Överdosis kan framkallas vid så lite som 2 gr av GHB. Faktorer som avgör är också kroppsvikten och den individuella känsligheten. Andra faktorer är att GHB i regel är framställt av amatörer och då kan man inte i förväg veta hur starkt preparatet är. Dessutom är det vanligt i tonåren att man tror att man tål mer än vad man gör. Då det enbart behövs små mängder för berusning är alltid en överdos att befara.

Givetvis finns en överhängande fara att GHB används när tonåringen är alkoholberusad, vilket drastiskt ökar risken för kräkningar och medvetlöshet (framstupa sidoläge rekommenderas). En överdos består

vanligen av allt ifrån lite till mycket illamående och yrsel, ibland med kräkningar. Den kan också bestå av en stark dåsigheit med tillfällig begränsad rörlighetsförmåga (bör ej förväxlas med att vara i koma) som varar i ca 1-4 timmar. Det förekommer också rapporter om krampanfall och dödsfall.

Vid frekvent användande

Det finns skäl att anta att om man använder GHB ofta så stör man dopamin produktionen och därmed den kemiska balansen i hjärnan. Att ta GHB, som vid alla andra psykoaktiva substanser, är att manipulera med hjärnans kemiska balans, med en effekt som innebär en fragmentering av hjärnans neuropsykologiska nätverk. Detta gör man i regel inte ostraffat. Efter en längre tids frekvent användande kan man misstänka att negativa reaktioner uppstår, såsom en överaktivitet, rastlöshet, ibland en svårighet att koncentrera sig, vilket medförsänkt

inlärningsförmåga, svårigheter att somna, tremor (muskelskakningar), förhöjd ångest nivå. Symtom som i regel bör försvinner inom 3-12 dagar. Emellertid så har forskningen inte ännu tittat på långtidseffekterna i ett snävare perspektiv, så det finns förmodligen ytterligare kunskaper om detta preparats inverkan på människan att inhämta i framtiden.

OBS!!! GHB är en drog som blir extra farlig om man tar den ensam. Den som hamnar på sjukhus efter GHB-intag måste berätta för den medicinska personalen att det är GHB det gäller, annars misstänker de en överdos på lugnande tabletter och agerar efter de rutinerna (magsköljning, sonder).

Sammanfattningsvis

är effekterna av GHB jämförbara med alkoholens, men varar lite längre, med mindre eftereffekter, men med en snävare gräns mellan en lustfylld dos och en överdos som vid hög dos kan framkalla medvetslöshet, krampanfall och kräkningar. Preparatet förstärker andra drogers verkan vilket gör det till ett farligt kombinationspreparat.